

PAGDALUMAT SA KONSEPTO NG PAGHIHIRAP NG MGA MAG-AARAL NA NASA UNANG TAON NG COLEGIO DE SAN JUAN DE LETRAN – MANILA

Jess Christian M. Beronio¹, Alethea Patricia Del Castillo-Arenillo²

¹Faculty Member, Political and Legal Studies, College of Liberal Arts and Sciences

²Faculty Member, Psychology Program, College of Liberal Arts and Sciences

ABSTRACT

Ang salitang "paghihirap" ay mayroong iba't ibang pakahulugan mula sa mga tao. Maaari na pinansyal, intelektwal, emosyonal o sosyolohikal ang pinatutungkulan nito. Maaari rin naman na ang mahirap para sa isa ay madali para sa iba o ang madali at magihawa pa sa ilan ay mahirap para sa nakararami. Upang mabigyang paglalarawan ang konsepto ng paghihirap sa lente ng estudyanteng Pilipino, ang pag-aaral na ito ay isinagawa. Dahil may potensiyal ang wikang Filipino na maitanghal ang pagtingin at pagdama sa pamamagitan ng pagpapaliwanag na hindi kayang maisagawa gamit ang ibang wika, ang pag-aaral na ito ay isinagawa gamit ang wikang Filipino. Ang pag-aaral na ito ay ginamitan ng kuwalitatibong pamaraan: at dahil nais tukuyin ng pag-aaral na ito ang mga perspektibo ng mga mag-aaral, ang mga tagatugon ay mga napiling mag-aaral ng Colegio de San Juan de Letran na nasa unang taon.

Keywords: paghihirap, pagdalumat, mag-aaral

PANIMULA

Ang salitang "paghihirap" ay mayroong iba't ibang pakahulugan mula sa mga tao. Maaari na pinansyal, intelektwal, emosyonal o sosyolohikal ang pinatutungkulan nito. Maari rin naman na ang mahirap para sa isa ay madali para sa iba o ang madali at magihawa pa sa ilan ay mahirap para sa nakararami. Nakadepende rin ang pagkakaiba ng mga karanasan ng paghihirap sa iba't ibang uri ng tao mula sa pagkakaiba ng kanilang edad at estado sa buhay. Kaya naman, ninais ng pananaliksik na ito na mas aintindihan ang konseptong ito gamit ang wikang Filipino. Tulad ng wikang Filipino bilang isang wikang buhay dahil dinamiko, ito ay sumasaklaw sa iba't ibang larang maging sa pamumuhay, ekonomiya, pagkamat ng karunungan, ugali, pangarap, hiling, at iba pa na umuugnay sa kabuluhan at kahulugan ng buhay ng mga Filipino.

Ayon kay Enriquez (1975), narapat na maging batayan ng pananaliksik ang wikang pambansa kung ang pag-aaral at pinag-aaralan ay ang lipunang Filipino. Nararapat na nakasulat ito sa wika ng bayan upang mabigyan ng diin ang posibilidad na pagtalakay sa perspektibo mismo ng isang Filipino. Binanggit din ni Yacat (2013) ang terminong ginamit ni Enriquez bilang "angat-patong" na kalaunan sa sikolohiyang Filipino. Aniya, hindi nararapat ang higit pa sa labis na pag-angkat ng mga ideya mula sa Kanluran at ilalapat nang walang pagssalaang-alang sa mga danas, kaisipan, pananaw, at oryentasyon ng mga Filipino. Kaya nga, kung nais kilalanin ang lipunan na gumagamit ng wika mula sa isang tiyak na kultura, tulad ng mga Filipino, higit na kailangan ang pagkilala sa pamamagitan ng pagdulal ng mga ideya at pagdanas mula sa pag-iral nila ilang lahi.

Ang kultura ay maaaring nabubuo rin sa iisang pangangailangan o mula sa mga karanasan, pinaniniwalaan, at katanganian (Gunnestad, 2006). Isa sa mga kilalang katanganian ng mga Filipino ay ang pagiging matatag lalo na sa pagharap sa mga hamon ng bühay. Ayon kay Bonanno (2004), ang katatagan sa lente ng sikolohiya ay ang abilidad ng isang tao na mapanatili ang malusog na antas ng pisikal at sikolohikal na kakayahang upang magkaroon ng produktibong karanasan at positibong emosyon. Ayon din kay Reich (2006), isa sa mga salik ng sikolohikal na katatagan, bukod sa control at connectedness, ay ang coherence. Ito ay ang pagtitibay ng kabuluhan, direksyon at pag-unawa sa mga personal na danas ng tao upang magkaroon ng ayos at kayarian ang buhay. Dahil dito, ang mga mananaliksik ay kinokonsidera na maaaring ang mental na pagbibigay-kahulugan ng mga Filipino sa kanilang mga karanasan ay magdulot ng tulaling konsepto ng pagtanggap at pagkilala sa "paghihirap."

Gayundin naman, ayon sa pag-aaral (Puyat, 2003), ang kabataang Filipino ay may mataas na kumpiyansa sa sarili, may kakayahang umayon at sumabay sa pabago-bagong sitwasyon, at mas nagpapakita ng lakas sa daluyong ng paghihirap. Ang kabataang Filipino ay may kakayahang malampasan ang pagkabigo at bigyang kahulugan ang kanilang nararanasan. Ang pag-aaral na ito ay mas magbibigay pansin sa kabataang Filipino na nasa unang taon sa kolehiyo. Ito ay sa kadahilanang transisyon sa kolehiyo o ang pagpunta sa bagong kapaligiran, tulad ng transisyon sa ibang pagkakataon, ay may kaugnay na mga pagsubok na hindi lamang sa pang-akademiko kundi pati rin sa sosyo-kultural na aspekto na maaaring pagmulan ng stress at paghihirap (Clark, 2005; Inkelas, Daver, Vogt & Brown Leonard, 2007).

Ang kolehiyo ay isang lugar na maaaring pagmulan ng maraming pagsubok kung saan maaaring mahirapang makasunod agad ang mga mag-aaral na bago sa paaralan (Bojuwoye, 2002). At dahil dito, mas madali sila maapektuhan at makaranas ng pagkabahala, pagkatakot, at pagkalito. Napag-alaman namang ang unang taon sa kolehiyo ay puno ng emosyonal na pagsubok, na laggas pa sa suliranang pang-akademiko. Bukod sa mga bayarin, ang pagkakaron ng mga kaibigan, pagbibigay ng oras sa pamilya, at pagtayo sa sariling mga paa ay naitalang pinakamatindi at mapanghamong suliranin. Ang lalong paglala ng mga pagsubok na ito ay nagpapakita ng detalyadong larawan sa kulturang popular, social media, telebisyon at pelikula.

Sa ibang bansa sa Asya, ang mga pangunahing problema na kinahaharap ng mga mag-aaral ay: (1) pagpapakamatay dulot ng pagtaas ng inaasahan mula sa pamilya at pagbagsak sa mga pagsusulit; (2) iba't ibang bisyo tulad ng droga, alak, at paninigarilyo at; (3) isyung pinasiyal. Sa Pilipinas, isa sa mga problemang kinakaharap ng mga mag-aaral ay ang paghahati ng oras sa kanilang gawain. Ang sosyo-ekonomikong estado sa hanay ng mga guro ay isa rin sa mga bagay na nakaaapektu sa akademikong pagganap ng mga mag-aaral.

Ayon kay Gardner (1986), ang karanasan ng mga mag-aaral sa kanilang unang taon ay ang magsisilbing pundasyon ng kanilang kabuuang karanasan sa kolehiyo. Kaya naman, mahalagang magalugad ang kanilang pagtanggap at pagkilala sa "paghihirap" sa kanilang unang taon pa lamang. Ang pagdalumat sa paksang ito ay maaaring makapagbibigay ng importanteng impormasyon hindi lamang sa bahagi ng pananaliksik sa Sikolohiyang Filipino kung hindi pati na rin sa pagbuo ng mga programa ng guidance counselor na nakapokus sa epektibong pagharap sa mga pagsubok ng mga mag-aaral.

Upang mabigyang paglalarawan ang konsepto ng paghihirap sa lente ng estudyanteng Pilipino, ang pag-aaral na ito ay isinagawa. Dahil may potensiyal

ang wikang Filipino na maitanghal ang pagtingin at pagdama sa pamamagitan ng pagpapaliwanag na hindi kayang maisagawa gamit ang ibang wika, ang pag-aaral na ito ay isinagawa gamit ang wikang Filipino. Ang datos para sa pag-aaral na ito ay ginamitan ng kuwalitatibong pamamaraan at dahil nais tukuyin ng pag-aaral na ito ang mga perspektibo ng mga mag-aaral, ang mga tagatugon ay mga napiling mag-aaral ng Colegio de San Juan de Letran na nasa unang taon. At dahil may posibilidad na magkakaiba ang kanilang perspektibo batay sa kanilang karanasan, minarapat ng mga mananaliksik na ikategorya ang mga mag-aaral sa apat: Iskolar, atleta, regular at nahihiapan sa pagganap.

METODO

Ang bahaging ito ay tumatalakay sa mga paraang ginamit upang masagot ang layunin at mga suliranin nito. Bilang bahagi rin nito ang paglalarawan sa mga kalahok at paraan ng pagkalap ng datos.

Disenyo ng Pananaliksik

Gumamit ng kuwantitatibong disenyo ang mga mananaliksik ng pag-aaral na ito upang galugarin ang konsepto ng paghihirap ng mga mag-aaral na nasa unang taon ng Colegio de San Juan de Letran – Manila (mas kilala bilang Colegio). Ang mga mananaliksik ay gumamit din ng social constructivism sa pagbabalangkas na tutungo sa pag-unawa sa mundong ginagalawang ng mga kalahok (Tuason, 2011; nasa Guba & Lincoln, 1989). Ang mga kahulungan ay nag-iiba-iba at nagbabago ayon sa lawak at hangganan ng mga pananaw kaysa pagpapaliit ng mga idea. Kasama rito ang personal at parlipunang pagpapakahulugan at pakikisangkot ng mga mananaliksik at interpretasyon sa mga karanasan sa pananaliksik. Sa pag-aaral na ito, gumamit din ng kontekstuwal na pagsusuri mula sa tugon ng mga kalahok.

Paraan ng Pangangalap ng Datos

Ginamit sa pag-aaral na ito ang pagtatalâ o thought-listing upang makalap ng mga kaisipang naiugnay sa paghihirap ng mga Pilipino. Matapos masuri ang datos, ang mga mananaliksik ay nagsagawa ng Focus Group Discussion bilang pagpapalitim ng kabatiran hinggil sa mga nlikom na datos. Ang resulta ng paraang ginamit ay ipinagtibay ng mga piling ekspero upang makabuo ng mga gabay na tanong na gagamitin sa gawaing ginabayang talakayan. Ang paggamit ng nasabing paraan ay nakatuon lamang sa mga layunin ng pag-aaral:

Thought-listing:

Ang paraang ito ay ginamit sa mga kalahok na silang magtatala ng kanilang naiisip. Ang pamamaraang ito ay hindi nangangailangan ng muling pagbalik sa dati nilang kaalaman, kundi pag-isip lamang ng mga idea na saklaw ng kanilang kamalayan sa oras ng pagtatasa. Sa pag-aaral na ito, sasagutin ng mga kalahok ang tanong na: Para sa iyo, ano ang mga salita, bagay, o konsepto na maiugnay mo sa salitang paghihirap?

Focus Group Discussion:

Ang FGD sa pag-aaral na ito ay pagsasangkot ng mga kalahok na may pagkakapareho sa kanilang pinanggalingan o karanasan sa pag-aaral. Ito ay isa sa mga pamamaraan ng kuwalitatibong pag-aaral kung saan ang mga tanong ay tungkol sa kanilang mga karanasan, paniniwala, opinyon, o saloobin hinggil sa paks.

Ang mga sesyon ay nagsimula sa pagpapakilala ng mga mananaliksik at pagpapaliwanag ng layunin ng pag-aaral. Sinundan ito ng pagpapakilala naman ng mga kalahok sa pamamagitan ng pagbanggit ng pangalan, edad, kurso, at mga pinagkakaabalahan. Mula sa layunin ng pag-aaral, naisakatuparan ang pagbabahagi ng mga karanasan, saloobin, at idea ng mga kalahok salig sa pagsagot ng mga gabay na tanong.

Pagpili ng Kalahok

Hakbang 1: Thought-listing:

Sa yugtong ito, ang mananaliksik ay gumamit ng stratified random sampling sa pagpili ng mga kalahok. Sa pamamaraang ito, pinili ang mga mag-aaral na bumubuo sa 20% ng bawat programang bukas sa Colegio. Layunin ng mga mananaliksik na gamitin ito upang makakuha ng sapat na kinatawan ng bawat kurso na inaabuhang makapagbabahagi ng kanilang pananaw at mga ideya hinggil sa konsepto ng paghihirap. Ang mananaliksik ay nakuha ang agot mula sa 250 mag-aaral sa ibat ibang programa upang itala nila sa papel ang mga salita, bagay o konsepto na maiugnay nila sa salitang paghihirap. Upang tulungan ang mananaliksik sa pagbuo at paggawa ng tanong sa FGD.

Hakbang 2: Focus Group Discussion (FGD):

Ang mga mananaliksik ay gumamit naman ng purposive sampling technique sa pagkuha ng kalahok para sa partikular na pamamaraang ito. Ang mga kalahok sa gawain na ito ay ikinategorya sa sumusunod: atleta (5); iskolar (5); regular (5); at may kahirapan sa kanilang pagganap (5). Bilang ng mga estudyanteng kalahok ay dalawampu (20). Ninas ng mga mananaliksik na malaman ang kanilang pananaw sa paks sa upang makabuo ng mga tiyak na temang magiging tugon sa kabuoan ng pag-aaral na ito. Ang pamantayan sa pagkakategoriya ay ang sumusunod:

Regular

- Nasa talaan ng mga mag-aaral ng unang semestre ng taong akademiko 2019-2020;
- Kasalukuyang nasa talaan ng mga mag-aaral ng ikalawang semestre ng taong akademiko 2019-2020;
- Kabilang sa block section
- Hindi atleta, hindi iskolar, walang bagsak na marka

Atleta

- Nasa talaan ng mga mag-aaral ng unang semestre ng taong akademiko 2019-2020;
- Kasalukuyang nasa talaan ng mga mag-aaral ng ikalawang semestre ng taong akademiko 2019-2020
- Kabilang sa kahit anong pampalakasang bukás sa Colegio; at
- Walang bagsak na marka mula unang semestre ng taong akademiko 2019-2020.

Iskolar

- Nasa talaan ng mga mag-aaral ng unang semestre ng taong akademiko 2019-2020;
- Kasalukuyang nasa talaan ng mga mag-aaral ng ikalawang semestre ng taong akademiko 2019-2020;
- Napanatili ang marka bilang iskolar;
- Kasalukuyang iskolar ng taong akademiko 2019-2020.

Nahihiapan sa Pagganap

- Nasa talaan ng mga mag-aaral ng unang semestre ng taong akademiko 2019-2020;
- Kasalukuyang nasa talaan ng mga mag-aaral ng ikalawang semestre ng taong akademiko 2019-2020;
- May hindi bababa sa dalawang bagsak na marka ng unang semestre ng taong akademiko 2019-2020;

Analisis

Ang mga nakalap na datos mula sa FGD ay sinuri gamit ang software na Nvivo upang maisagawa ang coding at thematic analysis. Ang thematic analysis ay proseso ng pagkilala sa mga palatandaan (pattern) o tema upang mailahad ang isyu. Ang mahusay na analisis ay nagpapaliwanag at nagbibigay ng kahulungan. Samantala, ginamit naman ng mga mananaliksik ang coding sa pagsusuri ng mga datos mula sa thought-listing. Ang coding ay salita, parirala, o pangungusap na kumakatawan sa katangian ng datos.

Etikal na Konsiderasyon

Ang mga mananaliksik ay nagbigay ng papel na humihingi ng pahintulot sa mga kalahok bago isagawa ang pangangalap ng datos. Nakasaad sa papel ang layunin, gayundin ang paliwanag na ang pananaliksik na ito ay boluntaryo at maari nila itong bawiin anumang oras. Maari silang magtanong at makakuha ng kopya ng pag-aaral. Ang personal na impormasyon ay higit na pag-iingatan at mananating kumpidensiyal.

PRESENTASYON AT INTERPRETASYON NG DATOS

Mga Karanasan sa Paghihirap

Ang unang bahagi ng pag-aaral na ito ay ang pagsiyasat sa karanasan sa paghihirap ng mga napiling mga mag-aaral. Tatlong paks sa tinalakay sa bahaging ito - ang kanilang paglalarawan sa antas ng kanilang pamumuhay, ang kanilang solusyon upang maibsan ang paghihirap at ang kanilang opinyon kuro-kuro sa pera, trabaho at edukasyon bilang mga dahilan ng paghihirap ng tao.

Antas ng Pamumuhay. Isa sa mga pangunahing tanong ng pag-aaral na ito ay ang malaman ang karanasan ng mga napiling mag-aaral tungkol sa kahirapan. Sa pagkakataong ipinalarawan sa mga kalahok ang kanilang búhay sa pamagatian ng pagbibigay ng antas batay sa sumusunod na pamantayan: isa (1) bilang pinakamababa o naghimirap sa antas ng pamumuhay at sampa (10) bilang pinakamataas o maginhawang antas ng pamumuhay. Siyam (9) mula sa dalawapung (20) mag-aaral ang nagbigay ng pito (7) bilang marka sa antas ng kanilang pamumuhay. Sinundan ito ng apat (4) na nagbigay ng markang walo (8). Makikita na karamihan sa mga napiling mag-aaral ay nagsabi na maginhawa ang kanilang pamumuhay, gayong nabanggit ng mga kalahok na sila ay nakararanas ng paghihirap bunsod ng pandemya. Ilan sa mga dahilan ng pagbibigay ng mataas na marka ay ang sumusunod: (1) nakakakain sila kasama ang kanilang pamilya nang sapat o tatlong beses sa isang araw; (2) sila ay may pagkakaong makapag-aral kahit na online ang pangunahing daluyan ng pagtuturo sa kasalukuyan; (3) mayroon silang pamilya at mga kaibigan na maaaring mapagdamaan; at (4) nananatili ang suporta ng kanilang mga magulang sa paglalaan ng mga pangunahing pangangailangan (sapat na pagkain, maayos na damit at bayah). Sa kalagayan sa buhay, bilang mga mag-aaral, pangunhin sa kanilang mga alalahanin ay ang kanilang pag-aaral na kasalukuyan ay nakararanas ng mga hamon dulot ng pandemya.

Solusyon Upang Maibsan ang mga Paghihirap sa Búhay. Ibinahagi ng mga kalahok ang kanilang mga solusyon sa paglutas ng mga nararanasan hirap sa búhay. Ilan sa mga nabanggit nilang paraan ay ang paghahanap ng solusyon sa problema nang mag-isá, paghahanap ng motivation para magpatuloy, paglalaan ng oras sa sarili, paghingi ng tulong sa pamilya at mga kaibigan at pagdadasal sa Diyos.

Pagsasarili ng Problema. Sa umpsa kapag nakararanas sila ng problema ay isinasarili muna nila ito at susubukang solusyonang mag-isá.

Paghahanap ng Motivation. Sa kanilang paghahanap ng solusyon, mahalaga na unawain sa tamang pagtanaw ang suliranin at makananap ng motivation upang magpatuloy. Pamilya ang isa sa mga pinaghuhugutan ng lakas ng mga nakapanayam upang magpatuloy sila sa búhay at lampasan ang mga problema. Mahalagang maging positibo at tingnan ang mga suliranin bilang pagkakataon upang mabago ang kapalaran at hindi isang problema na ikalulugmok lamang.

Paglalaan ng Oras sa Sarili. Upang manatiling positibo, binibigyan nila ang sarili ng pagkakataon na makapagpahinga, huminga nang malalim, at kumalma. Ang iba naman ay nililibang ang kanilang mga sarili sa pamagatian ng panood ng mga palabas tulad ng anime at paglalaro ng video games.

Ang paghingi ng tulong sa pamilya, lalong-lalo na sa mga magulang at mga kaibigan ay ilan sa mga paraan upang makananap ng solusyon ang mga mag-aaral sa kahirapan na kanilang nararanasan. Karaniwan silang lumalapit sa iba kapag hindi na kayang itago sa sarili ang mga problema.

Pagdarasal sa Diyos. Bukod sa paghingi ng gabay sa mga magulang at payo sa mga kaibigan, ilan sa mga nakapanayam ay humuhugot ng lakas mula sa pagdarasal sa Maykapal. Ilan sa kanila ang nagsabi na,

Pera, Trabajo, at Edukasyon Bilang mga Dahilan ng Paghihirap ng Tao. Isa sa mga nakalap ng pag-aaral na ito ay ang opinyon ng mga piling mag-aaral ukol sa epekto ng pera, trabaho, at edukasyon sa dinaranas na kahirapan ng tao. Sang-ayon ang lahat na pera ang nagpapagalaw ng mundo dahil ito ang kailangan upang makabili ng mga pangunahing pangangailangan tulad ng sapat na pagkain at maayos na pananamit, at pambayad sa mga bayarin tulad ng koryente, tubig, at internet na karaniwang nakokonsumo sa loob ng tahanan.

Ayon sa mga nakapanayam, ang pera o ang kawalan nito ang sanhi ng kahirapan, dahil kapag walang pera ang isang tao, mas malaki ang pagkakataon na hindi siya makakapag-aral at makananap ng trabaho. Hindi maaahanon sa hirap ang isang tao dahil sa kawalan ng pera na nagbibigay ng oportunidad para mabuhay. Sabi ng ilan sa mga nakapanayam:

Ayon din sa kanila, sa tanong na Gaano nakaaapektong pera, trabaho, at edukasyon sa pagdanas ng paghihirap ng isang tao? Sumang-ayon ang lahat ng mga tagatugon na ang mabuting edukasyon ay susi upang magkaroon ng maayos at maunlad na buhay. Ito marahil ang dahilan kung bakit nagsusumikap

ang mga mag-aaral, lalo na ang mga iskolar at mga atleta na panatilihin ang estado nila bilang iskolar ng paaralan.

Pero dapat mabigyang-diin na ilan sa mga nakapanayam ang nagsabi na bagamat may iskolarship ang isang tao, hindi ito sapat para maseguro ang magandang kinabukasan, dahil marami pang ibang alalahanin na kailangan matustusan ng pera. Ang mga alalahanin na ito ay nagdudulot ng mental stress sa tao. Ang iba ay nawawalan ng pag-asá, at ang iba naman ay nakakapag-isip ng kung ano-ano na puwedeng makasama sa nakararami.

Tila napag-iwanan at nakalimutan na ng gobyerno at lipunan ang mga naghihirap ayon sa ilan sa mga nakapanayam. Bagamat may mga serbisyo tulad ng libreng edukasyon at tulong medikal, may iba pang pangangailangan ang mga mahihirap na sana ay matugunan ng gobyerno. Ayon sa kanila:

Ang Lipunan at ang Paghihirap

Ang ikalawang bahagi ng panayam ay nakasentro sa paksa ukol sa epekto ng paghihirap sa lahat ng sektor ng lipunan. Sa yugtong ito, dalawang tanong ang sinagot ng mga piling tagatugon ng pag-aaral. Ang unang tanong ay may kinalaman sa pagtukoy ng pinakamahalagang papel ng gobyerno sa pagdanas ng kahirapan ng mga Pilipino; at ang pangalawa ay tungkol sa kanilang palagay na ugnayan ng mga batas sa pagdanas ng paghihirap ng mga tao sa kabuoan.

Papel ng Gobyerno sa Pagdanas ng Kahirapan ng mga Pilipino. Para sa mga napiling kalahok, malaki ang papel ng gobyerno sa lipunan, lalo na sa mahihirap. Sila ang dapat maging sandigan ng bayan sa pagbibigay-tulong sa kanila, hindi lamang sa pagbibigay ng mga pangunahing pangangailangan, gayundin sa pagbubukas ng mga oportunidad sa pag-ahon sa kahirapan.

Ayon din sa mga nakapanayam na mga mag-aaral, ang mga proyekto ng gobyerno ay dapat nakatuon sa pagbibigay ng pangunahing pangangailangan ng tao, pagseguro na may oportunidad para sa lahat na makapag-aral, at makananap ng nadayon na trabaho upang makaahon sa kahirapan. Lahat ng mga proyektong nabanggit ay nangangailangan ng pondo. Naniniwala ang ilan na may sapat na pondo naman ang gobyerno para sa mahihirap. May sapat na pondo rin ang gobyerno para matugunan ang mga problema na dulot ng mga natural na sakuna tulad ng mga nagdaang bagyo noong 2020. Sa kasamaang palad, ayon sa mga sagot ng mga nakapanayam, kaya hindi nakaabot ang mga proyektong ito sa mga tunay na pangangailangan ay dahil sa talamak na korapsyon sa loob ng gobyerno. Sa halip na mabigyan ng sapat na tulong ang mahihirap, ang pondo na laan para sana sa mga nangangailangan ay napupunta sa mga kamay ng ilang kawani ng gobyerno. Ayon sa mga kalahok: Dahil sa problema sa korapsyon, marami sa mga nakapanayam na mga mag-aaral ang nagdududa sa tunay na hangarin ng gobyerno. Ilan sa kanila ang nagsabi na sa halip na makatulong ang gobyerno na makaahon sa kahirapan ang lipunan, ang gobyerno pa mismo ang dahilan kung bakit hindi matapos-tapos ang problema sa kahirapan.

Ugnayan ng Batas sa Pagdanas ng Paghihirap ng mga Tao sa Kabuoan. Halos lahat ng kalahok ay umayon at sumagot ng oo na may kaugnayan ang batas sa paghihirap ng mga tao. Ayon sa kanila, may mga batas na ipinapatupad na imbes na makatulong ay lalo pang nagpapahirap sa mga tao. Hindi patas ang ibang batas na ipinapatupad at pumapabor lamang ang mga ito sa mayayaman at hindi sa mahihirap.

Ilan sa mga batas na hindi patas na nabanggit ng mga tagatugon ay ang batas ukol sa War on Drugs na kung saan ayon sa isang kalahok ay mas maraming namatay na mahihirap pero tila hindi mahuli-huli ang mga nasa taas ng mga sindikato. Isa sa mga nabanggit ay ang mga batas na ipinanukala ngayong panahon ng pandemya. Ayon pa sa isang kalahok, panandalian lamang at hindi epektibo ang tugon ng pamahalaan sa COVID-19. Sinuhayan ito ng isa pang kalahok na nagsabi na may mga panukala ang gobyerno para sa mga motorista na kailangang bilhin para makabiyahet, ngunit kalaunan ay ipinawalambisa. Tila nasayang ang perang ginamit sa pambili ng nasabing kagamitan na maiging sa pagkain at iba pang pangunahing pangangailangan na lamang inilaan. Ilan naman sa mga kalahok ang nagsabi na kahit na may kinalaman ang batas sa kahirapan ng mga tao sa lipunan, hindi ito ang pangunahin at natatanging dahilan ng kahirapan. Binigyang-diin ng ilan sa mga napiling mag-aaral ang korapsyon bilang dahilan ng paghihirap ng mga tao sa lipunan. Bukod sa hindi mabisang pagpapatupad ng mga batas, mas nangunguna pa rin ang korapsyon sa mga problema na nagdudulot ng kahirapan.

KONGKLUSYON AT REKOMENDASYON

Mula sa naging tugon ng mga kalahok, narito ang ilan sa mga kongklusyon ng mga mananaliksik sa pagdaluemat sa pinagmumulan ng paghihirap ng mga mag-aaral:

Sa antas ng kanilang pamumuhay, karamihan sa mga kalahok ay nagbigay ng mataas na marka sa paglalarawan ng kanilang búhay dahil nakakain sila nang sapat araw-araw kapiling ang pamilya, nakakapag-aran, may mga kaibigan na masasandalan, at naibigay ng kanilang mga magulang ang mga pangunahing pangangailangan.

Ang higit na pinagmumulan ng paghihirap ng mga kalahok ay ang sumusunod: una, sa kanilang pag-aaral na nakaapektó sa kalusugan mental, dahil nagbibigay ito sa kanila ng matinding stress. Karamihan sa mga tagatugon ay nagkakaroon ng alalahanin sa kanilang pag-aaral dahil sa paglipat sa online na ngadudulot ng matinding mental at emotional stress sa mga mag-aaral; pangalawa, ayon sa mga kalahok, ang kawalan at kakulungan sa pera ay sanhi ng paghihirap ng tao. Kapag walang pera ang isang tao, malaki ang pagkakataon na hindi makapag-aran at makapagtapos na magiging sagabal sa paghahanap ng magandang trabaho; at pangatlo, ayon sa mga tagatugon, ang gobyerno ay dapat nakatuon sa pagbibigay ng mga pangunahing pangangailangan ng tao, paglalaan ng magandang oportunidad para sa lahat na makapag-aran, at makahanap ng trabaho upang makaahon sa kahirapan. Subalit hindi naipaaabot ang iba't ibang proyekto ng gobyerno sa tao dahil sa talamak na korapsyon. Sa halip na mabigyan ng tulong ang mga nangangailangan tao, napupunta ito sa mga kamay ng ilang kawani ng gobyerno. Ang gobyerno dapat ang magsilbing instrumento na makakatulong sa pag-ahon sa kahirapan at pagginhawa ng takbo ng buhay. Ngunit nakikita ng mga tagatugon na ang mismong gobyerno ang nagiging dahilan ng lalong paghihirap ng mga tao.

Magkagayon pa man ay nanatiling matatag ang mga mag-aaral sa hinaharap nilang mga suliranin sa pamamagitan ng iba't ibang pamamaraan: una ay ang pananatiling positibo sa buhay; ikalawa, pagsasagawa ng mga nakalilibang na gawain upang makalimot ng problema sa maraming aspekto ng buhay; at ang huli ay ang paghini ng tulong at pagkakaroon ng komunikasyon sa pamilya, kaibigan, at sa Diyos.

Matapos suruin at pag-aralan ang naging resulta ng mga sagot ng mga kalahok na kasalukuyang mag-aaral ng Colegio de San Juan de Letran-Manila, narito ang mga rekomendasyon ng mga mananaliksik:

- Para sa mga susunod na pag-aaral, magkaroon ng mas masusing mananaliksik sa konsepto ng paghihirap hindi lamang sa mga estudyanteng nasa kolehiyo ngunit pati na rin sa mas nakababatang estudyante gaya ng nasa Junior High at Senior High School. Sa ganitong paraan, layunin na mas maintindihán ang pang-unawa at pananaw ng mga kabataan patungkol sa paghihirap.
- Pagkakaroon ng aktibong programa na maglalayong paigtingin ang partisipasyon ng mga estudyante sa "community immersions" nang sa gayon ay mas lumawak ang kanilang pag-intindi patungkol sa konsepto ng paghihirap ng iba't ibang uri ng mga tao galing sa magkakaibang antas ng pamumuhay.
- Pagkakaroon ng programa para sa mga epektibong pamamaraan ng pagtugon sa paghihirap. Maari nitong saklawin ang pisikal, sikolohikal at espiritwal na mga aspekto para matulungan ang mga estudyanteng maintindihán at malagpasan kung ano man ang kaharapin nilang suliranin o pagsubok sa buhay.

TALASANGGUNIAN

- Bojuwoye, O. (2002). Stressful experiences of first year students of selected universities in South Africa. *Counselling Psychology Quarterly*, 15(3), 277-290. doi:10.1080/09515070210143480
- Bonanno, G. (2004). Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? *American Psychologist*, 59, 20-28. doi:10.1037/0003-066X.59.1.20
- Clark, M. (2005). Negotiating the Freshman year: Challenges and strategies among first-year college students. *Journal of College Student Development*, 46(3), 296-316.

- Constantino, R. (1996). Intelektawalismo at wika. *Mga Piling Diskurso sa Wika at Lipunan*, 8-12.
- Dungo, C., Maranan, M., & Pesigan, N. (2016). *Komunikasyon at Pananaliksik sa Wika at Kulturang Pilipino*. Manila : Mindshapers Co., Inc.
- Enriquez, V. (1975). *Mga Batayan ng Sikolohiyang Pilipino sa Kultura at Kasaysayan*. *General Education Journal*, 29, 61-88.
- Enriquez, V., & Alfonso, A. (1980). Ang pananaw sa buhay at weltanschauung na mahiwatigan sa sikolohiya ng wikang Tagalog. In L. Antonio, A. Antonio, & A. Albano-Abiera, *Mga Babasahin sa Sikolinggwistikang Filipino* (pp. 77-92). Quezon City: C&E Publishing Inc.
- Gardner, J. (1986). *The Freshman Year Experience*. College and University, 61, 261-274.
- Gonzales, A. (2009). Ang Kahalagahan ng Wikang Pambansa sa Pagbubuo ng Kakanyahan Pilipino. *Malay*, 22(1), 1-5.
- Gunnestad, A. (2006). Resilience in a cross-cultural perspective: How Resilience is generated in different cultures. *Journal of Intercultural Communication*(11), 1. Retrieved from <https://www.immi.se/intercultural/nr11/gunnestad.htm>
- Inkelas, K., Daver, Z., Vogt, K., & Brown Leonard, J. (2007). Living-learning programs and first-generation college students' academic and social transition to college. *Research in Higher Education*, 48(4), 403-434.
- Lartec, J., Dotimas, S., Maraño, C., Pitas, M., Polido, J., & Senio, K. (2014). Ang paggamit ng inklusibong wika sa Filipino tungo sa pagtami ng inklusibong edukasyon. *Philippine E-Journals*, 1(1).
- Pepua, R. (2018). *Handbuch ng Sikolohiyang Pilipino Bolyum 1: Perspektibo at Metodolohiya*. Quezon City: 9-10. Retrieved from 978971542862-0
- Puyat, J. (2003). Some Aspects of the Self of Selected High School Students. In J. Natividad, *The Filipino Youth: Some Findings From Research*. Quezon City: Philippine Social Science Center.
- Reich, J. (2006). Three Psychological Principles of Resilience in Natural Disasters. *Disaster Prevention and Management*, 15(5), 793-798. doi:10.1108/09653560610712739
- Salazar, Z. (1976). *Ang Kamalayan at Kaluluwa: Isang Paglilinaw sa Ilang Konsepto sa Kinagisnang Sikolohiya. Ulat ng Ikalawang Pambansang Kumperensiya sa Sikolohiyang Pilipino* (pp. 16-185). Quezon City: Pambansang Samahan sa Sikolohiyang Pilipino.
- Strebel, W. (2018). Pitong Sulyap sa Pilosopiya ng Wika ni Padre Ferriols. *Kritike*, 12(1), 39-55.
- Yacat, J. (2013). Tungo sa Mapagbuong Sikolohiya: Hamon sa Sikolohiyang Pilipino. *Daluyan: Journal sa Wikang Filipino*, 19, 5-32.